

## VÄXTINVENTERING PÅ VALSÖRARNA SOMMAREN 1990

Under perioden 28.5.—16.8.1990 har jag haft lyckan att få vistas ute i det natursköna Valsörarna, för att bekanta mej med något som står mej nära om hjärtat, växtligheten.

Växtinventeringen kommer att användas som underlag för min pro gradu avhandling.

Valsörarna har länge fånglat sina besökare med sitt rika fågelliv. Detta faktum gör området välförtjänt sin fredning. Besök ute på Valsörarna under hög- och sensommaren kan dock ej lämna naturintresserade orörda av den prunkande blomsterprakt som råder där ute.

Forskningsområdet består av många skär, både större och mindre. De större skären representerar tidigare uppstigna öar och därmed även högre belägna jämfört med de mindre. Om man studerar dessa olika gamla skär så kommer man att skönja en gradient av växtsamhällen där artuppsättningen förändras och berikas allt efter som skären höjer sig och blir äldre.



*Blommande fackelblomster på Valsörarnas steniga strand.  
Foto: Hans Hästbacka.*

Växtligheten ute i skärgården påverkas av flera faktorer som i extrema fall kan göra livet där ute svårt. Vinden kan medföra att växterna vid utsatta poster ej kan höja sig så högt över sitt växtunderlag. De steniga skären är fattiga på jordmån vilket medför att växterna kan ha svårigheter att få fotfäste. Näringsförhållandena på skären är, tack vare fåglarna, överraskande goda. Fåglarna utgör en förbindelselänk mellan vattnets och landbackens näringskedjor med sin avföring.

Vid min växtinventering har jag gjort upp listor över funna arter och olika biotoper som finns inom området.

Stränderna är många och långa i Kvarkens skärgård. Beroende på strandprofilen och dess material så hittar man olika växtsamhällen på dem. Vid de steniga stränderna växer bl.a. det höga, grågröna *strandråget* (*Leymus arenarius*), *strandkrypa* (*Glaux maritima*), *spjutmålla* (*Atriplex prostrata*), och den allmänt förekommande *havssältingen* (*Triglochin maritima*). Vid stränder med större stenansamlingar påträffar man den giftiga och relativt krävande *besksötan* (*Solanum dulcamara*), *strandkvanne* (*Angelica archangelica* subsp. *litoralis*) och *havtornsbuskar* (*Hippophaë rhamnoides*) som förflyttar sig efter den nya strandlinjen allt efter som landhöjningen pågår och det starkt konkurrerande *albusknåret* växer till sig (*Alnus incana*).

## Strandängar

Strandängarna utgör de vackert prunkande inslagen under hög- och sensommaren. *Älggräs* (*Filipendula ulmaria*), *solöga* (*Ranunculus acris*), *flådervänderot* (*Valeriana sambucifolia*), *gökblomster* (*Lychnis flos-cuculi*) och *fackelblomster* (*Lythrum salicaria*) utgör det högörtsbestånd som växer mycket allmänt på alla strandängar. Bland de mera lågväxta strandängarterna kan nämnas *kärrviol* (*Viola palustris*), *kråkvicker* (*Vicia cracca*), *hundviol* (*Viola canina* subsp. *montana*), *gåsört* (*Potentilla anserina*), *vitklöver* (*Trifolium repens*), *slätterblomma* (*Parnassia palustris*), *grässtjärnblomma* (*Stellaria graminea*), *höskallra* (*Rhinanthus serotinus* subsp. *vernalis*), *ögontröst* (*Euphrasia* ssp.) och *kärrviol* (*Lathyrus palustris*).

Vid våta grässtränder påträffar man *gultåtel* (*Deschampsia bottnica*), som är en endemisk art med en utbredning längs Bottenhavets och Bottenvikens kustremsa.

De mindre skären saknar skog men *enbuskage* (*Juniperus communis*) förekommer ofta. Karakteristiskt för öarna är dock en ensam *rönn* (*Sorbus aucuparia*).

På huvudöarna Storskär och Ebbskär, som i dag är sammanbundna med varandra, finns flera olika biotoper. Förutom de ovannämnda strandbiotoperna så hittar vi på Storskär myrar, gamla kulturmarker och rishedar, som även på Ebbskär utgör den dominerande biotopen.



*Blommande strandängar på Valsörarna. Foto: Hans Hästbacka.*

### Myrar

Myrarna är relativt våta och troligtvis är de före detta havsvikar som avsnörts och växt igen. Arter som växer på myrarna är bl.a. *missne* (*Calla palustris*), den mycket giftiga *sprängörten* (*Cicuta virosa*), *daggört* (*Drosera rotundifolia*), *vattenklöver* (*Memyanthes trifoliata*) *tranbär* (*Vaccinium oxycoccos*), *hjordron* (*Rubus chamaemorus*), *tuvull* (*Eriophorum vaginatum*) och vid öppna vattenpölar även *nordnäckros* (*Nymphaea candida*). Dominerande starrarten i myrarna är flaskstarr (*Carex rostrata*).

### Rishedar

Rishedarna utgör den dominerande biotopen på huvudöarna. Bland stennarna växer *enbuskar* (*Juniperus communis*) och *ljung* (*Calluna vulgaris*) som med sina rödlila blommor förvandlar den monotont grågröna heden till ett vackert rödskiftande landskap. Andra allmänt förekommande arter på risheden är bl.a. *blåbär* (*Vaccinium myrtillus*), *lingon* (*V. vitis-idaea*), *kråkris* (*Empetrum nigrum* subsp. *nigrum*), *hallon* (*Rubus idaeus*) och *krustätel* (*Deschampsia flexuosa*). Skogen håller på att breda ut sig över risheden. *Gran* (*Picea abies*) och *tall* (*Pinus sylvestris*) förekommer dock fortfarande i relativt liten utsträckning. På Storskär bildar *glasbjörken* (*Betula pubescens*), med inslag av *gråal* (*Alnus incana*), en enhetlig skog som ställvis är så våt att den kan klassas som ett skogskärr.



*Storskär med frodig lövskog och gamla fyrvaktarhuset. Foto: Hans Hästbacka.*

I dagens läge har människans inverkan på växtligheten minimerats genom att området har fredats och den gamla fyrvaktartraditionen är avslutad. De bosatta fyrvaktarfamiljerna odlade och hade boskap som ofta fritt fick beta på skären. Dessa eliminerade faktorer har medfört att växterna i dag fritt kan växa och sprida sig. *Kärrvialen* (*Lathyrus palustris*) är en art som torde ha spritt sig aktivt på den senaste tiden i och med att fåren ej mera betar den.

Växtligheten på Valsörarna saknar egentliga rariteter för att locka till sig erkända botanister. Växtligheten på området bildar dock en intressant helhet med inslag av flera olika biotoper där även fragment av lundliknande vegetation kan skönjas.

På Storskär växer två orkidéarter, *nattviol* (*Plantathera bifolia*) och *korallrot* (*Corallorhiza trifida*). Förutom dessa arter så kan även *råttsvans* (*Myosurus minimus*) nämnas som mindre vanlig art inom området. *Vejde* (*Isatis tinctoria*) är en nykomling i Valsörarnas artuppsättning som håller på att sprida sig aktivt.

Jag hoppas att jag i framtiden ska kunna ha en möjlighet att följa upp mitt arbete och därmed få en klarare bild över växtlighetens utveckling ute på Valsörarna.

---